№ 41. 8 października 1870.

PRZEGLĄD LEKARSKI

WYDAWANY STARANIEM ODDZIAŁU NAUK PRZYRODNICZYCH I LEKARSKICH
C. K. TOWARZYSTWA NAUKOWEGO KRAKOWSKIEGO
pod redakcyą Profesorów Janikowskiego, Madurowicza, Majera, Rydla, Skobla i Doktorów Oettingera i Zieleniewskiego.

WYCHODZI:
co Sobota, w objętości jednego arkusza, w Krakowie, w Drukarni c. k. Uniwersyt. pod zarządem *K. Mańkowskiego.*

OGŁOSZENIA PRZYJMUJE:
Biuro Redakcyi Przeglądu: po cenie 5 cent. od wiersza drobnego (petit) oprócz 30 cent. opłaty stempl. od ogłoszenia.
Ulica Sławkowska, Nr. 282.

CENA:
w Krakowie rocznie . . . Zł. 6 — w. a.
„ półrocznie . . Zł. 3 — „
w Państwie Austryackiem
z przesyłką poczt. rocznie Zł. 6 c. 60 „
„ „ półrocz. Zł. 3 c. 30 „
Dla zagranicznych, drogą poczt. wypadnie dopłata przesyłki według przepisów poczt.

PRZEDPŁATĘ PRZYJMUJĄ:
Kancellarya c. k. Towarzystwa Nauk. w Krakowie, Ulica Sławkowska, Nr. 282
tudzież
Biuro Redakcyi Przeglądu w domu powyż wymienionym, — oraz wszystkie c. k. Urzędy pocztowe tak dla krajów koronnych jak i dla zagranicy.
Numer pojedynczy kosztuje 15 centów

Treść: *Lutostański:* O księgach zejścia czyli wykazach zmarłych. (C. d.)—*Janikowski:* Materyały do dziejów policyi lek. (C. d.) Wyciągi z pism lekarskich. — Korespondencya. — Rozmaitości. —

O księgach zejścia czyli wykazach zmarłych.

Studium statystyczno-lekarskie

napisał
Dr Bolesław **Lutostański,**
Sekr. kom. stat. lek. i hygieny w Krakowie.

(Ciąg dalszy).

Oglądacz zwłok prowadzi wykaz zmarłych według wzoru.

Powiat Gmina

Liczba bieżąca	Imie i nazwisko oglądanego	Stan i zatrudnienie	Wiek	Wyznanie	Bezżenny, żonaty, wdowiec	Dzień, miesiąc i godzina skonu	Dzień, miesiąc i godzina pierwszych oględzin	Dzień, miesiąc i godzina drugich oględzin	Dzień i godzina pogrzebu	Nazwa choroby lub inny rodzaj skonu. Czy według zaświadczenia lekarsk. czy też podług podań innych osób	Trwanie choroby	Nazwisko i zamieszkanie lekarza	Oznaki rzeczywistej śmierci	Uwagi

Odpis tego wykazu oglądacz zwłok co miesiąc przesyła lekarzowi czyli fizykowi powiatowemu.

Podobnież proboszczowie parafii prowadzą wykaz zmarłych według wzoru:

Wykaz zmarłych.

Parafia Rok Miesiąc

Liczba bieżąca	Imie i nazwisko: przy dzieciach z małżeństwa, nazwisko ojca; przy dzieciach nieprawego łoża nazwisko matki	Stan i zatrudnienie	Wiek	Wyznanie	Bezżenny, żonaty, wdowiec lub wdowa	Dzień i godzina skonu	Dzień i godzina przyjęcia kartki skonu	Dzień i godzina przyjęcia kartki oględzin zwłok	Przy dzieciach do 10 roku czy prawe lub nieprawe	Czy zmarły pobierał wsparcie z funduszów gminy

Odpis tego wykazu urząd parafialny co miesiąc przesyła lekarzowi powiatowemu.

Lekarze powiatowi przesyłają co rok krajowej komisyi zdrowia następujące wykazy zmarłych:

Powiat Rok Gmina

Liczba bieżąca	Imie i nazwisko zmarłego	Bezżenny, żonaty, wdowiec	Zatrudnienie, stan. Przy dzieciach, czy z prawego czy z nieprawego łoża	Wiek	Dzień i godzina skonu	Choroba	Trwanie choroby	Nazwisko lekarza

Do tych wykazów załączają się wykazy oglądaczy zwłok, które następnie zwracają się lekarzom powiatowym do przechowania przez lat trzy.

Oglądanie zwłok i prowadzenie wykazów zmarłych w Bawaryi urządzone jest w podobny sposób co w Badenii [1]). Oglądacze zwłok nie spisują kartek skonu tylko kartki oględzin podług wzoru [2]) przepisanego rozporządzeniem ministeryalnem z 18 czerwca 1862 r.

[1]) Handbuch des ärztlichen Dienstes von Dr Mair. Würzburg 1869 str. 95 i nast.

[2]) Küchenmeister l. c. Handbuch d. Sanitätspolizei von Dr Pappenheim 2 Bd. str. 347 Berlin 1869.

Parafia... Obwód policyjny...
Gmina... Nr domu...
Miesiąc... Rok...

Imie, nazwisko, wiek, stan, zatrudnienie, wyznanie, bezżenny lub żonaty...

Dzień i godzina skonu

" " pierwszego oglądania zwłok.

Prawdopodobny termin pogrzebu.

Nazwa choroby. Trwanie tejże.

Rodzaj skonu. Czy według zaświadczenia lekarza, akuszerki lub oglądacza zwłok.

Nazwisko lekarza lub akuszerki opiekującej się zmarłą osobą.

Dzień i godzina powtórnych oględzin zwłok.

Stanowczy pogrzeb. Dzień i godz.

Uwagi.

Podpis oglądacza zwłok.

Księgi kościelne w Bawaryi prowadzone bywają według wzoru:

Liczba bieżąca	Imie i nazwisko zmarłego	Stan i wyznanie	Okrąg sądowy, miejsce zamieszkania Nr domu	Bezżenny, żonaty	Choroba, Lekarz Akuszerka

(Ciąg d. nast.)

Materyały

do dziejów policyi lekarskiéj tudzież zawodu lekarskiego i aptekarskiego w Polsce

zebrane

przez prof. dr. Stanisława **Janikowskiego**.

Rozporządzenia

dotyczące się wykonywania sztuki lekarskiéj i aptekarstwa;

oraz szczegóły o niektórych osobach, tym zawodom poświęcających się.

(Ciąg dalszy. — Obacz Nr. 35).

§ 12. Co się tyczy tego ostatniego punktu, już w r. 1768 na sejmie warszawskim zapadła uchwała, następującej osnowy, ustanawiająca „A k a d e m i ą l e k a r s k ą“ w Warszawie, tudzież służbę lekarską na całą Rzeczpospolitę. [1])

„Gdy zdrowie, i dostatki obywatelów pierwszym uszczęśliwienia, a przeto mocy Państwa wielkiego są fundamentem, mamy za jedną z najcelniejszych Panowania naszego ojcowskich staranności, obmyśleć najlepsze sposoby do odwracania i umniejszenia chorób, tak w ludziach, jako i do gospodarstwa potrzebnych dobytkach, zaczym mocą niniejszego Sejmu, za zgodą Stanów skonfederowanych, na ustanowienie i osadzenie w całem Państwie Rzpltéj zgodnych, i wyprobowanych do lekarstwa ludzi, pod zwierzchnością i dozorem Akademii tu w Warszawie otwartej być i nauczać mającej nietylko tych nauk, które do lekarstwa *directe* ściągają się, ale i wszystkich fizycznych umiejętności, które do ulepszenia rolnictwa, i wszelkich przemysłów ekonomicznych służyć mogą, wzorem najbieglejszych obcych narodów, pozwalamy; do czego *diploma erectionis* z kancelaryi naszej dokładnie opatrujące z tego ustanowienia pożytki krajowe wydamy, którego zachowanie i trwałość na z a w s z e(!) ubezpieczamy, na fundusz zaś przerzeczonej Akademii i opatrzenie onej *in perpetuum*, jakoteż na zapłatę nauczycielów

---

[1]) Vol. leg. VII. 648. (Konstytucye Sejmu extraordynar. Warszawskiego za Stanisława Augusta r. 1768.

jej i po całym kraju istniących do lekarstwa *omnis generis* potrzebnych osób, które gdzie się znajdować będą, chorych ratunkowi *gratis consulere* mają, naznaczamy corocznie cztérykroć stotysięcy złotych polskich ze skarbów Rzpltéj, to jest z Koronnego trzykroć stotysięcy, a z Litewskiego stotysięcy."

§ 13. Tak hojnie w projekcie uposażona akademia lekarska i służba zdrowia nie przyszła atoli do skutku, zapewne dla braku funduszów. Dopiero w 16 lat później t. j. w r. 1784, rzecz tę na nowo, w inny sposób poruszono, a mianowicie na wniosek prof. Rafała Józefa Czerwiakowskiego wniósł Kołłątaj do Rady nieustającej projekt, aby wszystkie miasta królewskie w całym kraju uczniów na nauki lekarskie do Akademii krakowskiej przysyłały. [1])

Znane nam są w tym przedmiocie trzy uniwersały Rady nieustającej, z której tu dwa pierwsze jako nader ważne, w całości przytaczamy. Pierwszy z nich, z roku 1784, jest następującej osnowy:

Nr 312. Uniwersał Rady nieustającej.

Dnia 2. Miesiąca KWIETNIA 1784. Roku. Do Miast i Miasteczek królewskich w Koronie, względem wysyłania Uczniów, na naukę sztuki Lekarskiej.

Wszem w obec i komu o tym wiedzieć należy, mianowicie Szlachetnym i Sławetnym Magistratom i Urzędom Miejskim Miast i Miasteczek Naszych Koronnych etc. wiadomo mieć chcemy. Gdy niesposobność Skarbu Publicznego, uczyniła dotychczas bezskuteczne, o całości zdrowia Obywatelów w Państwach Rządowi Naszemu powierzonych zaradzenie, które Konstytucyą 1768. Roku pod tytułem = Akademia Lekarska = obmyślone było, a Kommissya nad Edukacyą Narodową przełożona, chwalebną gorliwością potrzebom Krajowym dogodzić usiłująca, do wskrzeszonych staranności swoją dwóch Szkół Głównych, Krakowskiej i Wileńskiej, nauki Lekarskie zaprowadziwszy, zamierzony cel rzeczonej Konstytucyi ułatwiła, i tak dawno od nas pożądane, dla całego Narodu dobro zbliżyła; Przeniknieni Oycowską troskliwością o ochronienie życia i zdrowia Poddanych Naszych, niedostatkiem po wielu miejscach dyskonałych Lekarzów częstokroć na niebezpieczeństwo utraty wystawionego, niemogąc lepiej użyć władzy Nam i Radzie Naszey od Stanów Rzeczypospolitey udzieloney, dochodami Miast i Miasteczek Naszych KRÓLEWSKICH rozrządzania, jak na tak istotne, jakie jest ludności zabezpieczenie, Państwa każdego szczęście, MY KRÓL, za zdaniem Rady przy boku Naszym Nieustającey, niniejszym Listem Naszym Uniwersałem wszystkim ogólnie Miastom i Miasteczkom Naszym w Koronie ściśle następujących przepisów dopełnienie zalecamy; a w szczególności nakazujemy:

1. Miasta Nasze Główne i Większe, jako znacznieyszemi od Nayjaśnieyszych Poprzedników Naszych opatrzone są dochodami, własną dla siebie czując korzyść i należyty innym dając przykład, natychmiast po doyściu i ogłoszeniu ninieyszego Uniwersału, Publikę zwyczaynym obrządkiem złożą i końcem wybrania z mieyscowey młodzieży kilku lub dwóch przynaymniey, potrzebną zdatność i ochotę do nabycia nauki Lekarskiey mających, których do Szkoły Głównéj Krakowskiey nieodwłocznie wyprawią.

2. Rownym sposobem Miasta mnieysze i Miasteczka, miarkując dochodu swego możność, a mianowicie z arendy, propinacyi Mieyskiey, iednego przynaymniey ucznia wybiorą, i na naukę Lekarską, a przynaymniey Cerulicza z Obywatelstwa swego do teyże Szkoły Główney Krakowskiey wyszlą niebawnie.

3. A że utrzymanie iedney osoby, podług oświadczenia Szkoły Główney Krakowskiey łaskawie od nas przyjętego, Złotych dwieście corocznie kosztować będzie: zaczym ieżeli szczupłość dochodow, którego miasteczka nie wystarczy i na tę małą opłatę do utrzymania w Krakowie jednego przynaymniey ucznia; takowe Miasteczka donieść mają dowodnie o tey niesposobności swoiey Departamentowi Policyi, który w takim razie pomiarkowanie uczyni, żeby kilka przynaymniey tego rodzaju Miasteczek na iednego z pomiędzy siebie składały się ucznia.

4. A gdy na tę naukę i konserwacyą uczących się, z dochodów Miast i Miasteczek Naszych pewna część udzielona być musi; przeto Szlachetne i Sławetne Magistraty Departamentowi Policyi w Radzie Naszey w Szczególności rapportować są obowiązane: wielu osób z ich Miasta nastąpiła wyprawa, z wyrażeniem imienia, nazwiska, i wielu wysłanych? i żeby te wyprawy były niezawodne, też Magistraty, po oddaniu swych uczniów w dozór Profesorowi Katedry takowych nauk w Krakowie, autentyczne od niego zaświadczenie wyjednać i tak wyjednane w Departamencie Policyi, składać mają. Co także przy odbieraniu, po odprawionym nauk kursie i oddawaniu innego na mieysce odebranego zachowywać się powinno. A wtenczas dopiero wydania sobie assygnacyi na umiarkowaną sumę, z funduszu propinacyjnego lub z innych dochodów, od NAS KRÓLA za zdaniem Rady Nieustającey, pewne bydź mogą.

5. Powracający z miejsca nauki, i od Szkoły Główney Krakowskiey przyzwoicie patentowani,

---

[1]) Obacz: Wspomnienie o życiu i pracach naukowych, R. J. Czerwiakowskiego, niegdyś profesora nauk lekarsk. w szkole głównéj krakowskiej przez prof dr. F. Skobla w Roczniku Wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim, t. I, str. 68, Kraków 1838.

nie będą mieli wolności do praktykowania swey professyi gdzie indziey osiadać, tylko w tym Mieście, z którego zapisani i kosztem jego utrzymywani byli, lub też w tych szczególnie, które się na nich z swéj kassy po części składały. Tym sposobem do miejsca przywiązani Lekarze i Cerulicy, gdy w okolicach przysługi, nauki czynić będą mogli, już pensyi na utrzymanie w Krakowie idącey domagać się nie mają, która na młodego znowu ucznia wyprawę i utrzymanie obracać się będzie.

6. Ta wyprawa uczniów do Szkoły Główney Krakowskiey, ninieyszym Uniwersałem Naszym nakazana w przeciągu sześciu niedziel iak naydokładniey uskutecznioną i przez Magistraty Departamentowi Policyi, przy złożeniu wzwyż wyrażonych zaświadczeń, rapportowaną bydź powinna, a po upłynieniu wyznaczonego czasu, Departament Policyi tabellę Miast i Miasteczek pełniących wolą Naszą, Nam KRÓLOWI i Radzie przy boku Naszym Nieustaiącey podać nieomieszka, ku okazaniu: które rygorowi Prawa na nieposłusznych, przepisanego podpadać będą? List ten Nasz Uniwersał podpisaliśmy etc. *)

(C. d. n.)

Wyciągi z pism lekarskich.

Niebezpieczeństwo z przepisywania nadmanganianu potasowego *(kali hypermanganicum)*.

Z powodu silnej własności ukwasorodniającéj nadmanganianu potasowego należy, jak wiadomo unikać przymięszań organicznych, przepisując ten lek, bez zachowania téj ostrożności można się narazić na niebezpieczeństwo, czego dowodzi następujący przykład. Do pewnéj apteki przysłano następującą receptę:

Rp. *Kali hypermanganici*
Glycerini
Aquae aā grm. 320 (unc. X).

Sól rozpuszczono, lekko ogrzewając w wodzie, wlano do flaszki i dodano glicerynę; lecz w tejże chwili powstało silne wzburzenie przyczém część treści butelki została wyrzuconą gwałtownie. Z pozostałości w butelce okazało się, że nadmanganian potasowy przeszedł po części w nadokwas (hyperoxyd) manganezowy i w mrówkan potasowy.

(Vjschr. f. prakt. Pharmac. — Prag. Vjschr. 103, Analect.)

St. J.

Subbotin. Wyciąg bobu kalabarskiego przeciw wiotkości przewodu pokarmowego.

Doświadczenia Bauera wykazały znakomity wpływ tego leku na włókna mięsne gładkie. Wpływ ten dotyczé także przewodu pokarmowego, gdzie powstaje kurcz od żołądka, aż do odbytnicy, połączony z częstem przeczyszczeniem wodnistem a nawet krwawem.

Watson przytaczając przypadek tężca, uleczony za pomocą wyciągu bobu kalabarskiego, dodaje, że uporczywe zaparcie stolca, które opierało się silnym czyśćcom, ustąpiło dopiero po użyciu po wyższego leku.

S. używał wyciągu bobu kalabarskiego *(Extr. sem. physostigmatis venenosi)* (0·25 gm. rozpuszczonych w 7·5 gm. gliceryny, 4 r. dz. po 4 kropel) w trzech przypadkach przewlekłego nieżytu kiszkowego, gdzie wskutek zwiotczenia kiszek kał nagromadzał się stale i ustępywał dopiero po użyciu czyśćców. W przeciągu dwóch tygodni ustąpiła wiotkość kiszek, a wyleczenie miało być trwałem.

(Arch. f. kl. Med. VI. 2. 3. Schmidt's Jahrbücher t. 146. 5).

Korcz....

Mendel E. Ciepłota jamy czaszkowej w stanie prawidłowym i chorobowym.

M. porównywał u ludzi zdrowych ciepłotę w pasze i w przewodzie słuchowym zewnętrznym i przekonał się, że ciepłota w przewodzie słuchowym jest niższą o 0·2°C. Później badał cieplotę tych części u dwóch dzieci z zapaleniem gruźliczem błon mózgowych, przyczem okazało się, że rożnica ciepłoty zwiększała się tak, że w przewodzie słuchowym ciepłota była o 0·8°C. niższą aniżeli w pasze.

Chcąc jednak na pewne przekonać się jaki stosunek zachodzi między ciepłotą jamy czaszkowej w stanie prawidłowym, a ciepłotą reszty ciała, i czy stosunek ten zmienia się w miarę zmian chorobowych; robił doświadczenia na zwierzętach, wkładając jeden ciepłomierz do odbytnicy, drugi przez otwór ostrożnie nawiercony do jamy czaszkowej. Poprzestajemy na podaniu ostatecznych wyników, odsyłając ciekawych do rozprawy samej:

*) Zbiór rezolucyi Rady Nieustaiącey potrzebnych do wiadomości iurysdykcyi sądowych y Obywatelów Oboyga Narodów od Seymu 1782 do Seymu 1784 roku zebrany. W Warszawie, w drukarni Piotra Dufour... M. DCC. LXXXVI fol. — Str. 105—107.

1. Ciepłota jamy czaszkowéj jest w stanie prawidłowym niższą o 0·4—0·7°C. aniżeli w odbytnicy.

2. Chloroform, chloral i morfina obniżają ciepłotę jamy czaszkowej w nierównie wyższym stopniu, aniżeli cieplotę całego ciała, tak że różnica między jamą czaszkową a odbytnicą wynosi nieraz 1·4°C.

4. Przy zatruciu wyskokowém obniża się wprawdzie cieplota ciała, ale ciepłota jamy czaszkowej podnosi się i to nie raz w tym stopniu, że przewyższa ciepłotę odbytnicy.

Szczegóły te mają znaczenie praktyczne, albowiem przekonywają, że chloralu, chloroformu i morfiny użyć można w zapaleniu mózgu i błon mózgowych bez obawy sprowadzenia nawału do głowy, że makowiec wpływać może korzystnie na pewne choroby umysłowe, że nakoniec nie wypada używać wyskoku jako środka przeciwzapalnego w chorobach połączonych z nawałem krwi do głowy.

(Virchow's Archiv. L. 1. str. 12—37).

Korcz..

Korespondencya.

Sucha, dnia 16 września 1870.

W Bibliotece Suskiej JW. Hr. Alex. Branickiego posiadamy w rękopismie dwie Rewizye Województwa Krakowskiego i to z lat 1564 i 1570.

W Wykazie dochodów z ziemi Spiskiej z r. 1570 pod wsią Drużbak niżny znajduję następującą uwagę, którą Wam przesyłam.

Cieplicze.

„Są Cziepłicze przy tey wszi na górze w Ka„mieniu, jako wcząsz woda stoy ciepła mi„rabile opus naturae ludziom wrzodliwem pożyteczne.“

Nadmienić mi atoli wypada, że tego ustępu pod r. 1564 nie masz.

Dr F. Nowakowski.

Przyp. Red. Cieplice Drużbackie opisał po raz pierwszy Jan Innocenty Petrycy w dziełku wydaném w Krakowie w r. 1635 w 4-ce p. n. „O Wodach w Drużbaku i Łęckowéj. O zażywaniu ich i pożytkach przeciwko którym chorobom są pomocne. „(Zob. Prof. J. Majera. Wiadomość o życiu i pracach naukowych Jana Innocentego Petrycego — w Roczniku wydz. lek. w uniw. Jagiell., r. 1841, t. IV, str. 64—78)“; powyższy ustęp z rewizyi skarbowej r. 1570 dowodzi zatém że już 65 lat wcześniej rzeczone Cieplice i ich skutki były znane.

Rozmaitości.

Kroniczka wojenna.

(Ciąg dalszy.)

Na korzyść Prusaków „Gazeta Kolońska“ donosi, że w Gravelotte istniejący lazaret francuzkich rannych, obsługiwany jest przez Francuzów, na podstawie konwencyi Genewskiej, pomimo że Gravelotte jest obecnie zajęte przez Prusaków. Chorzy pielęgnowani są pod rozstawionemi w obszernym ogrodzie namiotami, które na wystawie paryzkiej 1867 roku, otrzymały z powodu swéj praktyczności medal złoty.

Prof. Billroth w sprawozdaniu do Stowarzyszenia patryotycznego austryackiego, datowaném dnia 22. sierpnia z Weissenburga, gdzie z Dr. Czernym opatrywał kilkuset ranionych, oddaje wielkie pochwały zakonowi kawalerów ś. Jana (Johanniterorden), który urządził wszystkie lazarety wojskowe w tém mieście. Inni lekarze nie tak korzystne zdanie wypowiadają o tym zakonie, zarzucając mu zbyt podejrzliwe kontrolowanie lekarzy, przez co paraliżują ich czynność. W tym duchu zamierza nawet podobno wystąpić publicznie prof. Virchow.

Dzienniki duńskie wzywają czytelników do robienia składek na rzecz ranionych żołnierzy i ich rodzin.

Dnia 27 sierpnia wyruszył z Paryża ambulans holenderski pod kierunkiem Dra Van der Horsta.

Z Neapolu dnia 21 sierpnia donosi tamtejszy dziennik, że nazajutrz miał wyruszyć do obozu francuskiego ambulans włoski złożony z 6 młodych lekarzy, którzy przyjęli tylko koszta podróży od komitetu francuskiego w Neapolu.

Kilku młodych lekarzy warszawskich (pp. Dobrski, Ostrowski i Heryng), wyjechali do Petersburga, celem ofiarowania swych usług Towarzystwu opieki nad rannymi wojskowymi na placu boju między Prusami i Francyą. Dobre ich chęci, równie jak i innych lekarzy, którzy te same mieli zamiary, spełzną na teraz na niczem; albowiem Towarzystwo nie ma na teraz do rozporządzenia funduszow; a wysłany poprzednio z Petersburga z kilkoma lekarzami, professor Hübenet, donosi z Bazylei, że przybyli już na miejsce lekarze nie mogą rozwinąć jakby pragnęli swej czynności, dla braku środków pieniężnych. O dostarczenie więc tych najwięcej idzie obecnie.

Pruski komisarz królewski i inspektor wojskowy dobrowolnéj pieczy nad rannymi wydał pod d. 16 sierpnia r. b. następującą Instrukcyę dla lazaretów rezerwowych, która, jako streszczająca najważniejsze punkta hygieny szpitalnej polowej, zasługuje na dosłowne przytoczenie.

§ 1. Lazarety stowarzyszeń lub prywatne powinny być urządzane przynajmniej na 20 chorych lub ranionych; w ogóle jednak doradzać należy urządzanie tychże lazaretów na większą liczbę chorych, przez co ogólne koszta utrzymywania tychże stosunkowo znacznie się zmniejszają. Jeszcze korzystniej będzie urządzać lazarety stowarzyszeń lub prywatne bezpośrednio przy istniejących już lazaretach rezerwowych — i można z pewnością na to liczyć, że zarząd wojskowy będzie ile możności popierał takie przedsięwzięcia.

§ 2. Lazarety stowarzyszeń lub prywatne, do których mają być przyjmowani żołnierze ranieni, powinny być przy stacyach kolei żelaznej, ponieważ przewóz takich chorych po innych drogach może być dla nich bardzo szkodliwym.

§ 3. Wybierając miejsce dla zbudowania takiego lazaretu zważać należy na to, ażeby takowe było ile możności poza obrębem wyziewów miejskich, tudzież aby się nie znajdowało w blizkości zakładów fabrycznych, rowów z wodą stojącą, lub spustów (kanałów). Grunt budowy powinien być suchy i przepuszczający, miejsce powinno być należycie zaopatrzone w dobrą wodę i dające się łatwo odwodnić.

§ 4. Pokoje przeznaczone dla chorych i ranionych powinny mieć przynajmniej po 12 stóp wysokości, a dla każdego chorego przestrzeń przynajmnigj 12,000 stóp sześciennych. Obliczając objętość sześcienną pokoju, pomija się w jego wysokości to, co jest nad 15 stóp.

§ 5. Pokoje dla chorych powinny się dawać przewietrzać z łatwością i trwale, do czego zaleca się urządzenie żaluzyj szklanych w jednej z górnych szyb okien, jakoteż żaluzyj szklanych w jednej z górnych szyb okien, jakoteż żaluzyj drewnianych w dolnych kwaterach drzwi wchodowych, przez co osiągnąć można ciągły przewiew powietrza przekątny. Do wsysania powietrza zużytego najlepiej posłużą otwory w blizkości sufitu, do kominów bezpośrednio prowadzące, których skuteczność znakomicie będzie popartą przez ciągłe podtrzymywanie płomienia.

§ 6. Zakładając lazaret w gmachu już istniejącym, trzymać się też należy zasad powyżéj wyłuszczonych. Atoli w lokalach, które były mocno zaludnione, trzeba przed sprowadzeniem chorych lub ranionych oskrobać ściany, na nowo je pobielić równie jak sufit, a podłogi gruntownie wyszorować i odwietrzyć.

§ 7. Tam, gdzie niema wodociągów, a zatem gdzie wychodki wodne (waterklozety) nie dają się urządzić, doły kloaczne powinny być ile możności najdalej od studni, wychodki zaś mają być tak urządzone, ażeby dla chorych były przystępne.

§. 8. Szczególną baczność zwrócić należy na odwietrzanie czyli dezinfekcyą, do której używa się następujących środków:

a) nadmanganianu potasowego lub sodowego w roztworze: do odwietrzania ran.

b) Kwasu karbolowego. W roztworze: do odwietrzania ran. W proszku: do odw. odchodów (kału itd.) W roztworze słabym: do odw. łóżek, bielizny i pościeli podłogi i ścian. — W proszku po ogrzaniu na rozpalonej łopatce: do odw. powietrza.

c) Chlorek wapna: do odw. powietrza w miejscach niezamieszkanych (1 cz. chlorku wapna polewać $1^1/_4$ cz. kwasu solnego handlowego.)

d) Koperwas żelazowy do odw. odchodów.

e) Chlorek cynku w roztworze: do odw. bielizny.

(C. d. n.)

Wykaz odczytów w Wydziale lekarskim

Uniwersytetu Jagiellońskiego w półroczu zimowem r. szk. 1870/1.

Anatomia opisowa ciała ludzkiego tygodniowo godzin 6, w gmachu anatomicznym naprzeciw Kliniki; c. k. Prof. p. z. Teichmann.

Cwiczenia anatomiczne w godzinach dowolnych, (Kolegium to liczy się za 10 godzin tygodniowo) tamże; Tenże

Fizyologia zmysłów i ruchów tygodniowo godzin 3, w zakładzie fizyologicznym; c. k. Prof. p. z. Dr Majer.

Wykłady antropologiczne w sposobie dostępnym dla kandydatów wszystkich wydziałów uniwersyteckich tyg. 2 god. tamże; Tenże.

Fizyologia krążenia, trawienia i wydzielania tyg. 3 god tamże; c. k. Prof. p. z. Dr Piotrowski.

Wykłady z Histologii tyg. 2 god. tamże; Tenże.

Pracownia fizyologiczna jest dla słuchaczy, chcących z niej korzystać, cały dzień otwarta (bezpłatnie); Tenże.

Patologia ogólna tyg. god. 5, w Sali farmakognostycznej Kolegium fizycznego; c. k. Prof. p. z. Dr Skobel.

Farmakologia ogólna 3 god. tyg. tamże; Tenże.

Katagrafologia razem z początkami Farmacyi, 2 god. tyg. tamże; Tenże.

Anatomia patologiczna ogólna 5 godz. tyg. w zakładzie patologicznym naprzeciw Kliniki; c. k. Prof. p. z. Dr Biesiadecki.

Cwiczenia praktyczne w sekcyach patologicznych 3 god. tyg. w prosektoryum patologicznêm; Tenże.

Ćwiczenia praktyczne w histologii patologicznej trzy razy w tygodniu po 3 god.; Tenże. (Czesne 10 złr. 50 c.)

Pracownia patologiczno-anatomiczna, jest dla słuchaczy chcących z niej korzystać, cały dzień otwarta (bezpłatnie) Tenże.

Klinika lekarska, tudzież wykład szczegółowéj patologii; i terapii 10 god. tyg. w gmachu klinicznym; c. k. Prof. p. z. Dr. Gilewski.

Klinika chirurgiczna, tudzież wykład szczegółowéj patologii i terapii chirurgicznej, codziennie 2 god. w gmachu klinicznym; c. k. Prof. p. z. Dr Bryk.

Nauka o operacyach chirurgicznych 3 god. tyg., tamże; Tenże.

O chorobach wenerycznych i skórnych tygod. 5 godz. w Szpitalu św. Ducha, c. k. Prof. p. n. Dr Rosner.

Klinika okulistyczna w godzinach później oznaczyć się mających; w gmachu klinicznym, c. k. Prof. p. zw. Dr Rydel.

Wykład szczegółowéj patologii i terapii chorób ocznych codziennie w godzinach późniéj oznaczyć się mających, tamże; Tenże.

Wykład okulistyki razem z ćwiczeniami praktycznem przy chorych w klinice ruchoméj w godzinach późniéj oznaczyć się mających, w Sali wykładowéj Kliniki lekarskiej, tamże; Tenże.

Klinika położnicza chorób kobiet i noworodków w połączeniu z wykładem praktycznym, 5 godz. tyg. w zakładzie klinicznym; c. k. Prof. p. z. Dr Madurowicz.

Ćwiczenia w rozpoznawaniu położeń płodu w Soboty od godz. 11—12 przed południem, (bezpłatnie) tamże, Tenże.

Wykłady o chorobach dzieci, 3 razy na tydzień w Sali wykładowej kliniki lekarskiej, Docent prywatny Dr Jakubowski.

Medycyna sądowa 5 godz. tyg. w Sali wykładowéj Kliniki lekarskiej; c. k. Prof. p. z. Dr Janikowski.

Ćwiczenia w dochodzeniach sądowo lekarskich na zwłokach w miarę zdarzających się przypadków (bezpłatnie); Tenże.

O ratowaniu osób na pozór zmarłych lub nagłą utratą życia zagrożonych w Niedziele od godziny 12—1 w południe, w Kolegium minus, (bezpłatnie); Tenże.

O zarazach zwierząt domowych i policya weterynarska, 3 godz. tyg. w Kolegium fizycznem; Docent Dr Rasp.

Chemia zwierzęca z uwzględnieniem chemii i semiotyki moczu ludzkiego 5 god. tyg. w zakładzie patologiczno-chemicznym; c. k. Prof. p. n. Dr Stopczański.

Cwiczenia w chemii zooanalitycznej, codziennie w godzinach dowolnych (czesne 10 złr. 50 c.) tamże; Tenże.

O zanieczyszczaniu i podrabianiu pokarmów i napojów tudzież o sposobach dochodzenia tychże tygod. 2 godziny w Sali wykładowej Kliniki lekarskiej, Docent prywatny Dr Kryda.

O sposobach i środkach używanych do balsamowania ciał tyg. 1 godz. tamże; Tenże.

Historyja Medycyny tygod. 2 godz. w Sali wykładowej Kliniki lekarskiej; Docent prywatny Dr Oettinger.

Ruch chorych w lwowskim szpitalu powszechnym. Pozostało z końcem lipca b. r. chorych 563, w przeciągu miesiąca lipca wstąpiło do szpitalu 347, było zatem leczonych chorych 910. Z tych wydalono wyzdrowiałych 239, nieuleczonych 29, umarło 40, razem 308. Pozostało zatem z końcem sierp. 602, mianowicie na oddziale chorób wewnętrznych 64, zewnętrznych 56, kobiecych 7, skórnych przewłocznych 13, kiłowych 122, ocznych 37, na oddziale obłąkanych 277, położnic 21. dzieci 5. Na dniu 1 sierp. było chorych 557, i to był najniższy stan w tym miesiącu — średni dnia 15 wynoszący 585, najwyższy dnia 22 wynoszący 610. Stosunek wyzdrowienia wynosi 25.78%, stosunek śmiertelności wynosi 4.31%.

Rozpisane stypendya.

Nr 12050. Z początkiem roku szkolnego 18$^{70}/_{71}$ rozdane będą stypendya z zapisu ś. p. Jana Żurakowskiego dla ubogiej uczącej się młodzieży przeznaczone, a mianowicie stypendya po 262 złr. 50 kr. i po 210 złr., a ewentualnie po 157 złr. 50 kr. w. a.

Stypendya po 262 złr. 50 kr. w. a. przeznaczone są dla synów dawnej szlachty polskiej z pierwszeństwem dla potomków familii fundatora ś. p. Jana Żurakowskiego i familii zięcia jego W. Juliana Starzyńskiego, zaś stypendya po 210 złr. dane być mogą również uczniom do szlachty polskiej nienależącym.

Ubiegający się o te stypendya mają wnieść podania swoje za pośrednictwem przełożonej Dyrekcyi szkolnej do Wydziału krajowego, a to najdalej do dnia 31 października 1870 i złożyć dowody, iż:

1) Pochodzą od ojca narodowości polskiej;

2) są w kraju urodzeni;

3) obrządku rzymsko-katolickiego;

4) że uczęszczają jako uczniowie publiczni do szkół lub zakładów naukowych w kraju istniejących, a mianowicie: do gimnazyum, na wszechnicę, do szkół realnych, technicznych lub agronomicznych, do zakładów sztuk pięknych itp.

5) że się odznaczają postępem w naukach, tudzież pilnością i obyczajnością, i że

6) wsparcia rzeczywiście potrzebują.

Uczniowie szkół początkowych obecnie normalnemi zwanych, tudzież słuchacze św. teologii, wyłączeni są od poboru tych stypendyów.

Ubiegający się o stypendya powyższe z tytułu, że należą do szlachty staropolskiej, lub też do wyżej przytoczonych familii, dla których pierwszeństwo jest zastrzeżone, winni ten przymiot wiarogodnie udowodnić.

Prawo rozdawnictwa powyższych stypendyów służy Jego Excelencyi Agenorowi hr. Gnłuchowskiemu, który również umocowany jest:

a) uwolnić ucznia od obowiązku uczęszczania do szkół publicznych lub zakładów naukowych w kraju istniejących, jeżeliby szkoła lub zakład w zawodzie, któremu się uczeń oddaje, w kraju wcale nie istniały;

b) użyć stypendyum na zasiłek nadzwyczajnie uzdolnionych młodzieńców celem wysłania ich po ukończeniu nauk w kraju, za granicę da dalszego kształcenia się, który to zasiłek jednak nie na dłużej, jak tylko na dwa lala udzielony być może.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

We Lwowie dnia 18 września 1870.

(G. lw.)